

Espai HEMALOSA (antiga Fàbrica López)

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca: Moianès
Lloc/Adreça: Plaça de Catalunya, s/n. Nucli urbà d'Oló
Alçada: 519

Coordenades:

Latitud: 41.87465
Longitud: 2.03564
UTM Est (X): 419977
UTM Nord (Y): 4636308

Classificació

Número de fitxa: 08258-271
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Segle: XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Inexistent
Accés: Restringit
Ús actual: Cultural
Titularitat: Pública
Titular: Ajuntament de Santa Maria d'Oló
Autoria de la fitxa: Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dl., 25/05/2020 - 02:00

Descripció

Conjunt d'edificacions que s'han conservat del gran complex de l'antiga fàbrica López, posteriorment coneguda com HEMALOSA. L'element principal és la nau antiga, que és l'única que s'ha conservat i que ha

estat habilitada com a espai cultural polivalent (Espai Hemalosa), però també queden vestigis d'altres dependències de l'antiga fàbrica.

La nau conservada és de planta rectangular i d'una sola planta. És una construcció de tipus fabril, caracteritzada pels típics finestrals emmarcats amb maó a les dues façanes laterals. En un dels extrems la construcció queda realçada amb una mena de frontó de perfil sinuós vagament modernista amb un rellotge al mig. És interessant la reixa de ferro cargolat que té les inicials M i L (Manuel López). Aquesta nau té una superfície de 15.000 m² i conté un centre d'interpretació que, sota el títol "Oló, a ritme de teler", explica la història de la industrialització al poble, i especialment de la fàbrica de Manuel López, que fou la més important. És una de les seccions de l'Ecomuseu del Moianès.

Al voltant de l'actual plaça de Catalunya hi podem veure altres dependències de l'antiga fàbrica. Al nord queda una construcció allargassada i adaptada al perfil encorbat del terreny on hi havia diversos serveis: fusteria, caldera, menjadors, recanvis, motors d'electricitat i tallers diversos. L'espai on ara hi ha la plaça era ocupat per un gran edifici de tres plantes que es va construir pels volts de 1940, després d'enderrocar la segona nau que hi havia en paral·lel a la primera. Aquest edifici acollia les seccions de repassat, ordits i tissatge, així com tallers i oficines. Una mica després, pels volts de 1945, es van construir encara unes naus més àmplies a l'altre costat de la carretera, les quals han estat reutilitzades per l'empresa FACA. Prop de l'angle sud-est de l'actual plaça Catalunya encara hi havia la caseta anomenada dels pagadors (on els treballadors recollien la paga), que connectava amb el terreny més baix on hi havia els horts de la mestressa (Carme Vidal) i també la casa de l'amo per l'entrada posterior (cal Telèfons).

Observacions:

Informació facilitada per Francesc Xavier Riera i Josep Canamasas Güell

Història

Després d'un període de crisi industrial a Oló, als anys 1920 s'hi van establir dues fàbriques, que a les dècades següents havien de ser la base econòmica de la població: primer la fàbrica Borràs i després la fàbrica López. Les dues van tenir una gran rivalitat i també diferències polítiques entre elles. Manuel López Antolí (1899-1940) era fill d'un mestre d'escola i abans de construir la fàbrica era viatjant de drogueria (o de queviures). L'any 1924 va fundar una fàbrica a Oló (Algodonera Española), que en els anys posteriors va tenir un gran creixement i a la dècada de 1930 ja s'havia convertit en la més gran del poble.

La vinguda dels López sembla que es deu a la seva coneixença amb Antoni Altimires Manant, qui li hauria promès que reuniria 10 cases que li deixarien 200 duros cadascuna amb la condició que construís la fàbrica a Oló i no a Perafita, tal com ell volia. Aquests prestamistes van passar a ser el accionistes principals. Cal dir que Manuel López es va casar amb Eulàlia Roger Gallés en data desconeguda, i per tant estava emparentat amb els germans Roger de Castellterçol, que sembla que ja havien iniciat una fàbrica a Oló uns anys abans (MENÉNDEZ, 2020: 16). La fàbrica produïa llençols i obtenia la força motriu d'un motor que funcionava amb olis pesants. El 1925 declarava 20 telers. Aquest any es construïa la casa avui coneguda com cal Teléfonos destinada a habitatges de l'amo i del director. Una prova de la prosperitat de l'empresa és que el 1929 va participar a l'Exposició Universal de Barcelona amb estand propi. El 1930 ja tenia 40 telers de cotó, 34 de seda i dues màquines de cosir. El 1932 s'ampliava la fàbrica amb una secció de fibres artificials (raió) i es començava a dedicar al folre. El 1936 tenia 102 telers i era la primera fàbrica de la població, amb 166 persones treballant-hi. El 1939 López va engregar una fàbrica de tints i acabats a Valladolid (FERRER, 1991: 125).

Manuel López era una persona conservadora i fins i tot va promoure una revolta en contra de la proclamació de la República, però en general tot i el control que exercia sobre el poble sembla que el tracte amb els treballadors era cordial i proper. Això va canviar després que ell morís el 1940 a Barcelona, sense fills. Els hereus van passar a ser el matrimoni format per Carme Vidal López (la seva neboda) i Joan M.

Roger Gallés, els quals van crear la raó social HEMALOSA (una abreviació de "Herederos de Manuel López"). Joan M. Roger va arribar a ser procurador a Corts (1971-1977) i tinent d'alcalde de Barcelona. El matrimoni ja residia a Oló el 1935 i hi consten fins l'any 1940. En aquesta nova etapa l'actitud dels empresaris va ser més obertament paternalista i caciquil, i van tendir a considerar el poble com si fos una colònia industrial.

Així, van impulsar i finançar alguns serveis al poble: l'arribada del telèfon, l'asfaltat de la carretera, un centre recreatiu o un hostal. Entre els anys 1945 i 1960 l'empresa va construir blocs de pisos per als treballadors, preveient que es necessitaria molta mà d'obra de fora, i el 1947 s'obrí un economat. El matrimoni Vidal-Roger va afavorir també l'obertura d'un cafè i van actuar com a benefactors del poble, pagant per exemple viatges a Roma per assistir a la beatificació de sant Antoni Maria Claret. Però l'obra més emblemàtica va ser la construcció d'una nova església. El 1955 van iniciar els tràmits per finançar-ne l'obra.

Sota la direcció del matrimoni Vidal-Roger la fàbrica va expandir-se i diversificà la producció. S'amplià la secció de fibres artificials i amb treball de folre. L'empresa tenia la seu a Barcelona i a Madrid. A Valladolid van acabar tenint també diverses fàbriques. La principal fou Textil Castilla S.A. (TECASA), que el 1961 va absorbir altres empreses, les quals acabarien dins el conglomerat d'HEMALOSA el 1969. Així el grup empresarial podia completar tot el cercle de producció en les seves pròpies fàbriques.

La crisi del tèxtil va motivar que el 1978 la fàbrica d'Oló es declarés en suspensió de pagaments i fes una reducció de plantilla, però va continuar funcionant fins el 1996. Posteriorment, la major part de les naus foren enderrocades. Només en va restar una, que s'adaptà per acollir l'espai Hemalosa, un centre polivalent que també acull una secció de l'ecomuseu del Moianès i que es va obrir al públic el 2017. L'ampli solar de l'antiga factoria que resta s'ha transformat en l'actual plaça Catalunya. El 2018 el fons documental d'HEMALOSA va ingressar a l'arxiu municipal.

Bibliografia

COMELLAS SALA, Tània (2017). L'arquitectura modernista i noucentista de Santa Maria d'Oló. Treball de recerca. INS Miquel Bosch i Jover, p. 30.

FERRER, Llorenç i altres (1991). "Època moderna i contemporània", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p. 124, 125, 135, 139, 179-180, 216.

GINEBRA MOLINS, Rafael (26-02-2020), nota de premsa a la Comunitat de la Xarxa d'Arxius Municipals: <http://xam.diba.cat/news/2020/02/26/arxiu-municipal-de-santa-maria-d-ol...>

MENÉNDEZ, Francesc Xavier (2020). Píndoles de memòria familiar. Annex 6: Els López (i els Roger Gallés). Treball inèdit.

SAUS CANAMASAS, David (2004). Hemalosa: naixement, creixement i mort d'una empresa. Treball de recerca, IES Miquel Bosch i Jover (treball inèdit).

